

TÜRKİYE'DE DAHİLDE İŞLEME REJİMİNİN BİTKİSEL YAĞ SEKTÖRÜ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE EFFECTS OF INWARD PROCESS REGIME ON THE VEGETABLE OIL SECTOR'S FOREIGN TRADE IN TURKEY

Arş.Gör.Dr. Kadir AYDIN

Adıyaman Üniversitesi İİBF Kamu Yönetim Bölümü, kaydin@adiyaman.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-2437-8118

Dr. Cüneyt ÇATUK

Cuneytcatak@hotmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-9843-7037

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin dış ticaretinde büyük öneme sahip olan Dahilde İşleme Rejiminin Bitkisel yağ sektöründe ki etkisini analiz etmektir.

Yöntem: Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumundan alınan, 2013-2017 yılları arasını kapsayan ihracat, ithalat ve Dahilde İşleme Rejimi verilerinin analizi yapılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Dahilde İşleme Rejiminin, Bitkisel Yağ sektöründe ki etkisi analiz edildiği zaman son beş yılda yapılan ihracatın ortalama %93 Dahilde İşleme Rejimi kapsamında yapılmıştır. Sektörün yurt dışında ki özellikle Rusya ve Ukrayna gibi Dünyada Bitkisel yağ üretiminde lider olan firmalara karşı rekabetini devam ettirebilmesi için Dahilde İşleme Rejimi teşviki önem arz etmektedir.

Globalleşen dünyada rekabetimizi artırabilmemiz için, Dış ticarete yapılan teşviklerin aynı zamanda kendi mevcut potansiyelimizi kullanabilmemiz adına, yerli yağlı tohum üretilmesi için gerekli teşviklerin uygulanması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bitkisel Yağ, Dâhilde İşleme Rejimi

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to recreate the magnitude of Turkey's biggest videos. Methods: Turkey to statistics from the Agency in the study, issued between the years 2013-2017, and was made an analysis of import data of Inward Processing Regime.

Methods: In this study, Turkey to statistics obtained from the Authority issued between the years 2013-2017, and was made an analysis of import data of Inward Processing Regime.

Findings and Conclusion: When the effect of the Inward Processing Regime in the Vegetable Oil sector was analyzed, the average of the exports made in the last five years was 93% within the scope of the Inward Processing Regime. In order to sustain the competition of the sector abroad against the companies which are leader in the production of vegetable oil in the world such as Russia and Ukraine, Inland Processing Regime encouragement is important.

In order to increase our competitiveness in the globalizing world, it is important to apply the incentives required for the production of domestic oilseeds in order to encourage the use of foreign trade incentives at the same time as our own potential.

Keywords: Plant Oil, Inward Processing Regime

Key Words: Vegetable Oil, Inward Processing Regime

1.GİRİŞ

Türkiye, 1980 sonrasında sanayileşme ve ihracat desteklenerek büyüme modeli geliştirmiş ve bu kapsamda çeşitli teşvik modelleri geliştirmiştir. 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe konulan Gümrük Birliği, Türkiye'nin dış ticaretinde serbestleşme sürecine yeni bir ivme kazandırırken, söz konusu teşviklerde de değişiklikler yapılmıştır. Türkiye'nin büyümeyle ilgili hedeflerini yerine getirebilmek için ihracat teşvikleri büyük öneme sahiptir.

Dahilde İşleme Rejimi yurt dışından ithal edilen malların ihracat taahhütlüyle yurtiçinde işlenerek, ihracat pazarında rekabeti artırmak, ürün yelpazesini geliştirmek, ülke ekonomisine katkı sağlamak gibi amaçlara yönelik uygulanmaktadır. İhracat teşvikleri içerisinde, Dahilde İşleme Rejimi kapsamında yapılan ihracatın toplam ihracatın %45 oluşturmasından dolayı son derece öneme sahiptir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin dış ticaretinde büyük öneme sahip olan Dahilde İşleme Rejiminin Bitkisel yağ sektöründe ki etkisini analiz etmektir.

Dahilde İşleme Rejiminin ülkenin Dış ticaretinin yeri ve önemini yıllık bazda dış ticaret verileri kullanılarak analiz edilecek olup, rejim bazında bitkisel yağ sektörüne olan etkisi incelenecektir.

2. BİTKİSEL YAĞ VE ÖNEMLİ

Kimyasal olarak yağın tanımı; yağ asitlerinin trigliseridleri olarak bilinir ve üç yağ asidi ile bir gliserin molekülünün birleşmesinden meydana gelmiştir. Arıoğlu'na (2014) göre yağların önemi;

- ✓ Önemli bir enerji kaynağıdır[1,2]
- ✓ A, D, E ve K gibi yağda çözünen vitaminleri içerirler[3]
- ✓ Vücut yapısının gelişmesi için gerekli esansiyel (temel) yağ asitlerinin kaynağını teşkil ederler[4]
- ✓ Yemeklere lezzet ve tat kazandırır[5]
- ✓ Midenin boşalma süresini uzatarak acıkmayı geciktirirler[6]
- ✓ Organların dış etkilerden korunmasını sağlarlar[7]
- ✓ Sanayide hammadde olarak kullanılırlar ve[8]
- ✓ Bio-dizel üretiminde kullanılırlar.

Yağlar, enerji kaynağı olarak insan beslenmesinde ayrı bir öneme sahiptirler. Zira; bir gram yağın vücutta yakılması sonucu 9.3 kalorilik bir enerji ortaya çıkarılmasına rağmen, 1 gr proteinin sağladığı enerji miktarı 4.0 kalori ve 1 gr karbohidratın sağladığı enerji miktarı ise 4.5 kaloridir (Arıoğlu, 2014). Normal bir insanın günlük faaliyetlerini yerine getirebilmesi için toplam 2800-3000 kaloriye gereksinim vardır. Bunun % 30-35'ini (850-900 kalori) yağlardan alması gerekmektedir.

3. TÜRKİYE'DE BİTKİSEL YAĞ SEKTÖRÜ

Türkiye'de yağ sektörüne bakıldığı zaman, iki gruba ayırabiliriz. Kırımcı olarak tabir edilen, yağlı tohumu tarladan alıp işletmesinde ham yağ ve küspe çıkartan tesisler, ikinci grubu ise rafinerici, yani ham yağ kırımcılardan alıp işledikten sonra rafine haline getiren ve çeşitli ambalajlarda tüketiciye ulaştıran işletmelerdir.

Tablo:1 Türkiye'de 2012-2016 yıllarını kapsayan son beş yıllık döneme ait bitkisel ham yağ üretim değerleri (1000 ton)

Yıllar	Yerli Tohumdan Üretim (1000 ton)	Oransal değer (%)	İthal ham yağ üretimi (1000 ton)			Oransal Değer (%)	Toplam Yağ üretimi (yerli + ithal)
			İthal tohumdan yağ üretimi	Doğrudan ham yağ ithalatı	Toplam ithal yağ üretimi		
2012	680	27,4	483	1,323	1,806	72,6	2,486
2013	811	30,3	474	1,388	1,862	69,7	2,673
2014	771	25,4	700	1,562	2,262	74,6	3,033
2015	753	26,4	559	1,543	2,102	73,6	2,855
2016	786	27,2	620	1,482	2,102	72,8	2,888
Ortalama	760	27,3	567	1,46	2,027	72,7	2,787

(Kaynak: Anonim: 2016)

Tablo:1 incelendiği zaman, Türkiye'de üretilen toplam yağ miktarının 2.787.000 ton olup, bunun 760.000 tonu yerli tohumdan üretilen ham yağ, 2.027.000 ton ise ithal edilen yağlı tohumlardan ve

ham yağdan oluşmaktadır. Toplam ithat edilen 2.027.000 ton bitkisel yağın, 567.000 ithal yağlı tohum, 1.460.000 tonun ise doğrudan ham yağ olarak ithal edilmiştir.

Türkiye’de yerli yağlı tohum üretiminin yetersiz olmasında dolayı her yıl önemli tonajlarda yağlı tohum ve türevleri yurt dışından ithal edilmiş ve petrolden sonra en büyük döviz çıktısının olduğu sektör olmuştur.

Bitkisel Yağ Derneği tarafından her yıl düzenlenen toplantılarda, Türkiye’nin doğru tarımsal yöntemler kullanılarak arazilerin daha verimli kullanılması sonucunda, kendine yetebilecek bitkisel yağ üretiminin yapılabileceği dile getirilmektedir. Ne yazık ki, üst düzey Devlet yetkililerinin toplantılara katılmasına rağmen, Tabo:1’den anlaşılacağı üzere hiç bir sonuç elde edilmediği, giderek de artan tonajlardan dolayı tehlikenin daha da büyüdüğü gözlemlenmektedir.

Tablo 2: Türkiye’de 2013-2017 yılları arasında Bitkisel yağ’da yapılan ihracat

İhracat	Gtip	2013	2014	2015	2016	2017
Ham Ayçiçek	151211	\$40	\$177	\$33	\$14	\$9.920.132
Ayçiçek yağı Fraksiyonları	151219	\$495.091.648	\$788.337.642	\$680.022.197	\$636.086.642	\$538.877.311
Pamuk yağı	151221	\$72	\$0	\$462	\$1	\$133
Keten yağı	151511	\$43	\$6.375.176	\$4.341.572	\$6.213.494	\$5.688.720
Ham mısır	151521	\$10	\$0	\$406	\$1.698.695	\$4.463.494
Palm Yağı	151190	\$1.084.277	\$1.341.790	\$1.104.708	\$2.539.517	\$3.540.052
Margarin diğer	151790	\$84.451.146	\$84.027.881	\$89.854.402	\$122.874.122	\$95.902.949
Soya Fasülyesi	120190	\$12.410.656	\$2.027.734	\$6.978.309	\$108.258.456	\$43.640.804
Soya yağı	150710	\$5.144.664	\$2.962.411	\$6.347.412	\$25.674.557	\$40.322.972
Mısır Yağı Fraksiyonları	151529	\$48.862.262	\$29.538.078	\$40.073.867	\$68.216.942	\$40.113.837
Sanayi amaçlı keten yağı	151519	\$162	\$554	\$2.065.742	\$3.620.304	\$3.100.806
Bitkisel yağlar vb fraksiyonları	151620	\$328.280.380	\$34.214.228	\$10.611.703	\$6.616.401	\$5.861.183
Toplam		\$975.325.361	\$948.825.671	\$841.400.813	\$981.799.145	\$791.432.393

Kaynak: TÜİK, 2018

Tablo:2 incelendiği zaman, Belirtilen gtip kodlarında Türkiye’nin 2013 yılında toplam 975.325.361 dolar ihracat yaptığı, 2014 yılında bu rakamın 948.826 milyon dolar düştüğü, 2015 yılında 841.400 milyon dolar olduğu, 2016 yılında bu rakamın 981.799 olduğu ve 2017 yılında büyük bir düşüşle son beş yılın en düşük ihracat rakamına ulaşıldığı gözlemlenmiştir. Rakamlarda ki dalgalanmalar, Birleşmiş Millet, Kızıllaç gibi yardım kuruluşların belirli periyotlarda ihale açmaları yada Irak Hükümeti tarafında açılan yağ taleplerinin başka ülkelerden karşılanmasıdır. Asıl gözlemlenmesi gereken 2017 yılında yaşanan düşüşün nedenidir. 2017 yılında düşüş analiz edildiği zaman, iki kalemde büyük düşüşler yaşanmıştır. Birinci Ayçiçek Fraksiyonları diğeri ise margarin. Yaşanan düşüşün en büyük nedeni, Türkiye’nin en çok ihracat yaptığı Irak ülkesinde, Ham Ayçiçek fabrikasının kurulması ve Ham Ayçiçek fiyatlarının Margarine karşı giderek daha cazip gelmesidir.

Tablo:3 Türkiye’de 2013-2017 yılları arasında Bitkisel yağ’da yapılan ithalat

İthalat	Gtip	2013	2014	2015	2016	2017
Ham Ayçiçek	151211	\$908.122.426,00	\$1.177.993.942,00	\$1.075.520.926,00	\$970.343.402,00	\$614.662.162,00
Ayçiçek yağı Fraksiyonları	151219	\$10.241.643,00	\$21.489.719,00	\$25.708.884,00	\$45.196.998,00	\$46.356.637,00
Pamuk yağı	151221	\$0,00	\$1.423.116,00	\$0,00	\$0,00	\$0,00
Keten yağı	151511	\$13,41	\$2,65	\$6,60	\$0,00	\$668,00
Ham mısır	151521	\$41.301.104,00	\$24.656.445,00	\$27.505.165,00	\$47.881.638,00	\$28.714.651,00
Palm Yağı	151190	\$498.808.644,00	\$491.454.225,00	\$418.367.525,00	\$405.717.060,00	\$426.059.822,00
Margarin diğer	151790	\$28.173.526,00	\$42.978.279,00	\$39.138.628,00	\$32.240.644,00	\$51.359.949,00
Soya Fasülyesi	120190	\$642.959.057,00	\$1.119.668.369,00	\$968.174.591,00	\$885.297.004,00	\$947.917.555,00
Soya yağı	150710	\$7.046.379,00	\$6.136.696,00	\$26,27	\$39,80	\$56,56
Mısır Yağı Fraksiyonları	151529	\$6.236.962,00	\$49,73	\$0,00	\$0,00	\$101,00
Sanayi amaçlı keten yağı	151519	\$33,95	\$19,34	\$17,75	\$112,71	\$56,89

Bitkisel yağlar vb fraksiyonları	151620	\$42.646.368,52	\$51.439.095,62	\$40.845.020,28	\$31.232.429,15	\$54.803.736,02
Toplam		\$2.185.536.156,87	\$2.937.239.958,35	\$2.595.260.789,90	\$2.417.909.327,65	\$2.169.875.394,46

Kaynak: TÜİK, 2018

2013-2017 yılları arasında bitkisel yağ ithalat rakamlarına incelendiği zaman, 2013 yılında 2.185.536.156 dolar, 2014 yılında bir önceki yıla göre yükselerek 2.937.239.958 dolar, 2015 yılında 2.595.260.789 dolar, 2016 yılında 2.417.909.327 dolar ve 2017 yılında, son beş yılın en düşük ithalat rakamlarına ulaşılmıştır. İhracat rakamlarında ki düşüş, yurtdışından getirilen ithal yağlarında düşmesine neden olmuştur. Daha öncede bahsedildiği üzere düşüşün en büyük nedeni, En büyük Ayçiçek alıcısı olan Irak'ın kendi tesislerini kurarak Rafine Ayçiçek üretmeye başlamasıdır.

4. DAHİLDE İŞLEME REJİMİ

4458 Sayılı Gümrük Kanunu'na bağlı Gümrük Yönetmeliği'nin 349.maddesine göre dahilde işleme rejimi (DİR), işlem görmüş ürünlerin üretiminde kullanılmasından sonra Türkiye Gümrük Bölgesi'nden yeniden ihraç edilmesi amacıyla, serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın vergileri teminata bağlanmak suretiyle geçici ithal edildiği veya serbest dolaşıma girişinin yapıldığı ve ihracatın gerçekleşmesi halinde teminatın veya alınan vergilerin geri verildiği bir rejimdir.

Bir diğer tanıma göre DİR, dış ticaret sektöründe faaliyet gösteren üretici firmaların veya iç piyasada faaliyet göstermekte olan ancak yurt dışına açılarak yeni pazarlara ulaşmak isteyen üretici firmaların dünya piyasası fiyatlarından hammadde temin etmek suretiyle yurtdışı rakiplerine karşı rekabet gücü elde etmelerini, ihracat rakamlarının artmasını, ihracat pazarlarının genişlemesini ve ihraç ürünlerinin çeşitlenmesini sağlayan bir rejimdir (Arzova. 2006: 148)

Yukarıda bahsedilen tanımlardan sonra, dahilde işleme rejimini ana özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kaya, 2011: 2)

- ✓ Dahilde işleme rejimi kapsamında eşya geçici olarak ithal edilmektedir.^[1]
- ✓ Geçici ithal edilen eşya serbest dolaşımda değildir.^[2]
- ✓ Ortada bir işleme faaliyeti söz konusudur ve bu durum dahilde işleme rejimini geçici ithalat rejiminden ayıran en önemli husustur.^[3]
- ✓ İşlenmek üzere geçici olarak ithal edilen eşyanın vergileri ya teminata alınmakta ya da geri verilmek üzere tahsil edilmektedir.^[4]
- ✓ İşlem görmüş ürünler ihraç edildiğinde teminat çözülmekte veya tahsil edilen vergiler geri ödenmektedir.

Dahilde işleme rejiminin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Polat ve Badurlar. 2012: 147).

- ✓ Girdi maliyetlerini düşürmek
- ✓ Üretim ve ticaret hacmini artırmak
- ✓ Katma değer yaratmak
- ✓ İstihdamı artırmak
- ✓ İhraç ürünlerini çeşitlendirmek
- ✓ İhraç pazarlarını çeşitlendirmek
- ✓ Firmalara rekabet gücü kazandırmak

4.1. Türkiye'de Dahilde İşleme Rejiminin Gelişimi

Türkiye ekonomisindeki gelişim incelendiğinde iki ana dönem olarak analiz edilmektedir. Bunlar "1980 öncesi dönem" ve "1980 sonrası dönemdir". 1980 öncesine kadar korumacılığa ve yerli ürünlerin ithal ürünlerin yerine ikamesinin sağlanması hedefiyle ithal ikameci sanayileşme politikası uygulanırken; 1980 sonrası dönemde liberal politikalarla rekabete açık bir ekonomik yapı ve sağlanan

teşviklerle dış ticaretin artırılması hedefine yönelik ihracata dayalı sanayişme politikası uygulanmıştır (Karabulut K: 2010: 979). 1996 yılında Gümrük Birliği anlaşmasıyla yürürlüğe giren DİR' in benzeri uygulamalar ilk defa 24 Ocak 1980 tarihinde uygulamaya konulan ekonomi paketinde yer almıştır.

Tabo:4. Dailde İşleme Rejiminin Türkiye Dış ticaretindeki Yeri

YIL	İHRACAT (Milyon Dolar)	DİR İHRACATI (Milyon Dolar)	TOPLAM İHRACAT İÇİNDE DİR İHRACATI (%)	İTHALAT (Milyon Dolar)	DİR İTHALATI (Milyon Dolar)	TOPLAM İTHALAT İÇİNDE DİR İTHALATI (%)
2006	85,534	43,556	50,92	139,576	18,799	13,46
2007	107,271	52,163	48,62	170,062	24,297	14,28
2008	132,027	62,796	47,56	201,963	30,793	15,24
2009	102,142	46,396	45,42	140,928	21,471	15,23
2010	113,883	53,72	47,17	185,544	26,267	14,15
2011	134,906	64,195	47,87	240,841	31,144	12,93
2012	152,461	65,267	42,8	236,545	31,891	13,48
2013	151,802	68,075	44,84	251,661	32,227	12,8
2014	157,61	68,543	43,48	242,177	31,623	13,05
2015	143,838	58,807	40,88	207,234	26,255	12,66
2016	142,529	58,166	40,8	198,618	24,651	12,41
2017	143.212*	59.016**	41,2	210.703*	25.859**	12,27
2006- 2017	130,601	58,392	45,13	202,154	27,106	13,49

Kaynak: TÜİK, 2018

*2017 kesinleşmemiş veriler^{SEP}

**2017 Ocak-Kasım Dönemi Kesinleşmemiş Veriler

Rakamlarla Dahilde İşleme Rejimiyle ilgili analiz yapıldığı zaman, Tablo:4'de 2006 yılında, İhracat içinde dahilde işleme rejiminin yeri %50,92 iken ithalat 'da yeri %13,46 dır. 2017 yılında ise Dahilde işleme rejiminin toplam ihracattaki yeri %41,2 iken, Toplam ithalattaki yeri %12,27'dir. Bazı yıllarda düşüş yaşanmada, Türkiye'de ihracat artarken Dahilde işleme rejimiyle yapılan işlemlerde düşüş yaşandığı gözlemlenmiştir. Yıllara göre ithalat rakamlarına bakıldığı zaman, Toplam ithalatın genel olarak arttığı ama Dahilde işleme rejimiyle yapılan işlemlerde düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak İhracat artarken, dahilde işleme rejimiyle ilgili yapılan işlemlerde ki düşüş, yerli ara mallar kullanılarak ihracat gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo:5 Dahilde İşleme Rejiminin İhracatı Karşılama Oranı

İhracat	2013 İhracat	2013 DİİB Kapsamında İhracat	2014 İhracat	2014 DİİB Kapsamında İhracat	2015 İhracat	2015 DİİB Kapsamında İhracat	2016 İhracat	2016 DİİB Kapsamında İhracat	2017 İhracat	2017 DİİB Kapsamında İhracat
120190	\$12.410.656,00	\$0,00	\$2.027.734,00	\$0,00	\$6.978.309,00	\$0,00	\$108.258.456,00	\$0,00	\$43.640.804,00	\$0,00
150710	\$5.144.664,00	\$5.212.230,00	\$2.962.411,00	\$2.429.961,00	\$6.347.412,00	\$879.569,00	\$25.674.557,00	\$0,00	\$40.322.972,00	\$3.424.075,00
151190	\$1.084.277,00	\$1.063.803,00	\$1.341.790,00	\$1.339.664,00	\$1.104.708,00	\$163.497,00	\$2.539.517,00	\$1.416.490,00	\$3.540.052,00	\$9.806.264,00
151211	\$40,01	\$0,00	\$176,76	\$145.668,00	\$66,56	\$0,00	\$14,36	\$0,00	\$9.920.132,00	\$538.221.933,00
151219	\$495.091.648,00	\$494.499.401,00	\$788.337.642,00	\$787.516.144,00	\$680.022.197,00	\$679.596.119,00	\$636.086.642,00	\$635.087.607,00	\$538.877.311,00	\$1.612.463,00
151521	\$9,51	\$0,00	\$0,00	\$0,00	\$406,00	\$0,00	\$1.698.695,00	\$0,00	\$4.463.494,00	\$3.477.231,00
151529	\$48.862.262,00	\$47.864.528,00	\$29.538.078,00	\$29.323.389,00	\$40.073.867,00	\$39.875.236,00	\$68.216.942,00	\$68.003.057,00	\$40.113.837,00	\$39.756.566,00
151620	\$328.280.379,96	\$327.023.327,00	\$34.214.227,83	\$32.703.724,00	\$10.611.703,03	\$10.100.208,00	\$6.616.400,57	\$4.753.242,00	\$5.861.183,41	\$3.150.947,00
151790	\$84.451.146,00	\$82.703.071,00	\$84.027.881,00	\$81.735.536,00	\$89.854.402,00	\$87.331.272,00	\$122.874.122,00	\$120.821.403,00	\$95.902.949,00	\$94.204.965,00
151519	\$162,47	\$0,00	\$554,15	\$0,00	\$2.065.742,00	\$0,00	\$3.620.304,00	\$0,00	\$3.100.806,00	\$0,00
151221	\$72,25	\$0,00	\$0,00	\$0,00	\$462,00	\$0,00	\$1,42	\$0,00	\$133,00	\$0,00
151511	\$43,34	\$0,00	\$6.375.176,00	\$0,00	\$4.341.572,00	\$0,00	\$6.213.494,00	\$0,00	\$5.688.720,00	\$0,00
Toplam	\$975.325.360,54	\$958.366.360,00	\$948.825.670,75	\$935.194.086,00	\$841.400.846,60	\$817.945.901,00	\$981.799.145,36	\$830.081.799,00	\$791.432.393,41	\$693.654.444,00
Karşılama Oranı	2.013	98%	2.014	99%	2.015	97%	2.016	85%	2.017	88%

Kaynak: TÜİK

2013 yılında ihracatın % 98, 2014 yılında %99, 2015 yılında % 97, 2016 yılında %85, 2017 yılında ise ihracatı % 88 dahilde işleme rejimi kapsamında yapılmış. Genel olarak bakıldığı zaman ihracatın büyük bir kısmı dahilde işleme rejimi kapsamında yapılmıştır. DİR en büyük etkileri arasında rekabet gücü kazandırmak, ürün ve üretim kalitesinin artırmak olduğu düşünüldüğü zaman, bitkisel yağ sektöründe ki etkisi olumlu etkisi olduğu görüşünü desteklemektedir

Tablo:6 Dahilde İşleme Rejiminin İthalatı karşılama oranı

İthalat	2013 ithalat	2013 Diib Kapsamında ithalat	2014 ithalat	2014 Diib Kapsamında ithalat	2015 ithalat	2015 Diib Kapsamında ithalat	2016 ithalat	2016 Diib Kapsamında ithalat	2017 ithalat	2017 Diib Kapsamında ithalat
120190	\$642.959.057,00	\$8.263.213,00	\$1.119.668.369,00	\$7.833.500,00	\$968.174.591,00	\$2.081.898,00	\$885.297.004,00		\$947.917.555,00	
150710	\$7.046.379,00	\$1.128.050,00	\$6.136.696,00	\$6.136.017,00	\$26,27	\$0,00	\$39,80	\$39.797,00	\$56,56	\$56.555,00
151190	\$498.808.644,00	\$179.095.625,00	\$491.454.225,00	\$190.877.689,00	\$418.367.525,00	\$139.731.144,00	\$405.717.060,00	\$140.095.368,00	\$426.059.822,00	\$146.764.396,00
151211	\$908.122.426,00	\$841.183.827,00	\$1.177.993.942,00	\$1.077.458.808,00	\$1.075.520.926,00	\$918.048.007,00	\$970.343.402,00	\$922.246.397,00	\$614.662.162,00	\$529.488.324,00
151219	\$10.241.643,00	\$85.738,00	\$21.489.719,00	\$35.878,00	\$25.708.884,00	\$365.187,00	\$45.196.998,00	\$164.323,00	\$46.356.637,00	\$352.538,00
151521	\$41.301.104,00	\$38.570.156,00	\$24.656.445,00	\$23.247.408,00	\$27.505.165,00	\$26.804.800,00	\$47.881.638,00	\$47.874.996,00	\$28.714.651,00	\$0,00
151529	\$6.236.962,00	\$0,00	\$49,73	\$49.495,00	\$0,00	\$0,00	\$0,00	\$0,00	\$101,00	\$28.714.071,00
151620	\$42.646.368,52	\$35.496.966,00	\$51.439.095,62	\$44.234.002,00	\$40.845.020,28	\$34.088.294,00	\$31.232.429,15	\$24.802.059,00	\$54.803.736,02	\$0,00
151790	\$28.173.526,00	\$19.474.160,00	\$42.978.279,00	\$35.062.585,00	\$39.138.628,00	\$25.627.406,00	\$32.240.644,00	\$25.402.494,00	\$51.359.949,00	\$46.502.784,00
151519	\$33,95		\$19,34		\$17,75		\$112,71		\$56,89	\$38.925.812,00
151511	\$13,41		\$2,65		\$6,60		\$0,00		\$668,00	
151221	\$0,00		\$1.423.116,00		\$0,00		\$0,00		\$0,00	
Toplam	\$2.185.536.156,87	\$1.123.297.735,00	\$2.937.239.958,35	\$1.384.935.382,00	\$2.595.260.789,90	\$1.146.746.736,00	\$2.417.909.327,65	\$1.160.625.434,00	\$2.169.875.394,46	\$790.804.480,00
Karşılama Oranı	2.013	51%	2014	47%	2015	44%	2016	48%	2017	36%

Kaynak:TÜİK, 2018

Tablo:6 incelendiği zaman 2013 yılında dahilde işleme rejimi kapsamında yapılan ithalat oranı %51, 2014 yılında %47 2015 yılında %44, 2016 yılında %48, 2017 yılında ise %36 kadar düşmüştür. İhracat oranlarında ki düşüş burda DİR kapsamında yapılan ithalat oranlarını da düşürmüştür.

5. SONUÇ

Ülkelerin ekonomilerinin gelişiminde ve kalkınmasında dış ticaret performanslarının çok önemli olduğunda dair literatürde çok fazla çalışma vardır. Bu kalkınmanın ve gelişiminin sağlanması için ülkeler, firmaları desteklemek amacıyla teşvikler uygulamaktadır.

Türkiye’de, 1980 yılında 24 Ocak Kararlarıyla, ihracata yönelik üretim için adımlar atılmıştır. Firmalara bu desteğin sağlanabilmesi için ihracat öncesi ve sonrası çeşitli teşvik araçları kullanılmıştır. Türkiye’nin 1996 yılında Gümrük Birliğine dahil olmasıyla teşviklerde köklü değişikliklere gidilmiştir.

Teşviklerden belki de en önemlisi, günümüze kadar kullanımı devam eden, 2006-2017 yılları arası %45’lik paya sahip olan Dahilde İşleme Rejimidir.

Yağlı tohumlu bitkilerin ülkemizde ki mevcut potansiyelin değerlendirilerek kendi üretimimizi sağlamamız gerekmektedir. Yağlı tohum olarak en fazla ithalat yaptığımız Rusya ve Ukrayna gibi ülkeler, tohum yerine katma değeri olan ham Ayçiçek satmaya başlamış bu durumda, Türkiye’de bulunan Kırıcıların giderek zor duruma düşmesine neden olmuş ve ileride de bu devam edeceği literatür taraması yapılırken tespit edilmiştir.

Dahilde İşleme Rejiminin, Bitkisel Yağ sektöründe ki etkisi analiz edildiği zaman son beş yılda yapılan ihracatın ortalama %93 Dahilde İşleme Rejimi kapsamında yapılmıştır. Sektörün yurt dışında ki özellikle Rusya ve Ukrayna gibi Dünyada Bitkisel yağ üretiminde lider olan firmalara karşı rekabetini devam ettirebilmesi için Dahilde işleme Rejimi teşviki önem arz etmektedir.

Globalleşen dünyada rekabetimizi artırabilmemiz için, Dış ticarete yapılan teşviklerin aynı zamanda kendi mevcut potansiyelimizi kullanabilmemiz adına, yerli yağlı tohum üretilmesi için gerekli teşviklerin uygulanması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Arzova, S. Burak. İhracat Hakkında Her Şey.1.Baskı. İstanbul: Türkmen Kitabevi,2006.

Anonim 2016c. TÜİK Yayınları, Ankara.^[1]

Arıoğlu HH 2014. Yağ Bitkileri Yetiştirme Ve Islahı Ders Kitabı.Genel Yayın No:220, Ders Kitapları Yayın No:A-70. Adana, 204 s.

Kaya, Sezai. Dahilde İşleme Rejimi ve Muhasebe Kayıtları. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2011

Türkiye İstatistik Kurumu. www.tuik.gov.tr